

УДК 330.332.2:338.33

Максименко А.Г.*кандидат економічних наук, асистент
кафедри менеджменту організацій та права
Миколаївського національного аграрного університету***Іваниця О.В.***магістр
Миколаївського національного аграрного університету***Войцеховський Д.Ю.***магістр
Миколаївського національного аграрного університету***СИСТЕМНЕ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ
БОБРИНЕЦЬКОГО РАЙОНУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ****SYSTEM REGULATION OF AGRARIAN ENTERPRISES ACTIVITY
OF BOBRYNETS REGION IN KIROVOHRAD DISTRICT****АНОТАЦІЯ**

У статті розглянуто теоретичні аспекти системи управління у сільськогосподарських підприємствах. Проведено дослідження діяльності аграрних підприємств Бобринецького району Кіровоградської області. Досліджено основні результативні показники діяльності – дохід від реалізації та рентабельність. Визначено слабкі сторони в системі управління діяльністю аграрних підприємств району та сформувано пропозиції щодо її удосконалення.

Ключові слова: конкурентоспроможність, система управління, системний підхід, агропідприємство, протекціонізм, опортунізм, державне регулювання.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены теоретические аспекты системы управления в сельскохозяйственных предприятиях. Проведено исследование деятельности аграрных предприятий Бобринецкого района Кировоградской области. Исследованы основные результативные показатели деятельности – доход от реализации и рентабельность. Определены слабые стороны в системе управления деятельностью аграрных предприятий района и сформулированы предложения по ее совершенствованию.

Ключевые слова: конкурентоспособность, система управления, системный подход, агропредприятие, протекционизм, оппортунизм, государственное регулирование.

ANNOTATION

In the article the theoretical aspects of management in agricultural enterprises. The research activities of agricultural enterprises Bobrynets district of Kirovograd region. The basic performance indicators of activity – income from sales and profitability. Determined weaknesses in the system of management of agricultural enterprises formed the district and suggestions for improvement.

Keywords: competitiveness, system management, system approach, agribusiness, protectionism, opportunism, government regulation.

Постановка проблеми. Сьогодні складно заперечити той факт, що економічні реформи в Україні в пострадянський період поставили аграрний сектор економіки перед серйозними соціально-економічними проблемами. Вітчизняне сільське господарство програє конкуренцію імпортованим товарам. Враховуючи євроінтеграційну спрямованість нашої країни, як ніколи гостро постало питання про підвищення конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектору. По суті, це питання збереження

даної галузі, а з нею і економічної безпеки всієї країни [5].

Стабілізація та подальше підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва в сучасних умовах посідають провідне місце в аграрній економіці. Адже головною метою будь-якого підприємства є досягнення високої прибутковості, максимізація доходів, які б забезпечували необхідні умови діяльності господарюючих суб'єктів. З досягненням цієї мети безпосередньо пов'язана система управління, що і обумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук напрямів і механізмів удосконалення управління підприємств агропромислового комплексу завжди був і залишається актуальним і життєво необхідним. Особливо це стосується сучасного розвитку, коли необхідно якомога швидше забезпечити вихід із кризової ситуації [5].

Удосконаленню системи управління аграрним сектором в умовах ринкової економіки присвячено ряд наукових публікацій провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема, О.Д. Гудзинського, П.І. Гайдуцького, Й.С. Завадського, Дж. Кейнса, Н.В. Ключака, І.І. Лукінова, П.Т. Саблука, В.І. Терещенка, М.І. Туган-Барановського, І.П. Ушачова, В.В. Юрчишина та ін.

Мета статті полягає в аналізі теоретичних засад при формуванні системи управління діяльністю сільськогосподарських підприємств та дослідженні реального стану системи управління в аграрних підприємствах Бобринецького району Кіровоградської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрний сектор економіки України має власні особливості прояву конкуренції та конкурентоспроможності, що пов'язано з його специфікою, яка виявляється перш за все у сезонності виробництва, а це зумовлює невідповідність робочого періоду виробничому [7].

Управління – це та ланка, де організуються, трансформуються і реалізуються економічні закони суспільства, визначаються форми організаційно-економічних відносин, його регіональні аспекти, виробляються форми і силові методи функціонування підприємств і закупівельних організацій [3].

Ефективним можна вважати лише таке управління, яке успішно розв'язує проблеми економіки з урахуванням визначення напрямів аграрної політики [4].

Система управління – сукупність форм, з допомогою яких на практиці реалізується процес управління. До таких форм можна віднести суб'єкти управлінської діяльності, зв'язок між ними, мету, функції, методи, технічні прийоми управління та ін. [3].

Ми провели дослідження діяльності аграрних підприємств Бобринецького району Кіровоградської області та визначили, що даний район входить до шістки найбільших районів області за територіальною ознакою. За кількістю населення досліджуваній район замикає першу десятку районів Кіровоградщини, а відповідно обсягів виробництва сільськогосподарської продукції входить до сімки найпродуктивніших виробників області.

Таким чином, Бобринецький район є цікавим для економічного аналізу, так як є досить перспективним з точки зору розвитку виробництва сільськогосподарської продукції і одночасно поєднує всі протиріччя, які характерні для сучасного стану вітчизняної сільськогосподарської галузі (досить великі площі району при невеликій густоті населення і виробництві сільськогосподарської продукції).

Однією зі складових аналізу системи управління діяльністю аграрних підприємств є аналіз

земельних угідь як головного ресурсу діяльності сільськогосподарських підприємств (табл. 1).

Дані, що наведені у таблиці 1, дозволяють зазначити, що в загальній кількості посівних земель Кіровоградської області питома вага земель Бобринецького району не перевищує 7,0%.

Найбільше посівних земель відведено під технічні культури, а саме 10,6% від даної групи земель по області та 67,2% у загальній структурі оброблюваних земель Бобринецького району (рис. 1). Під зернові культури відведено третину всіх земель району, а саме 29,4%, або 32,4 тис. га. Проте у структурі земель Кіровоградської області даний показник не перевищує 4%.

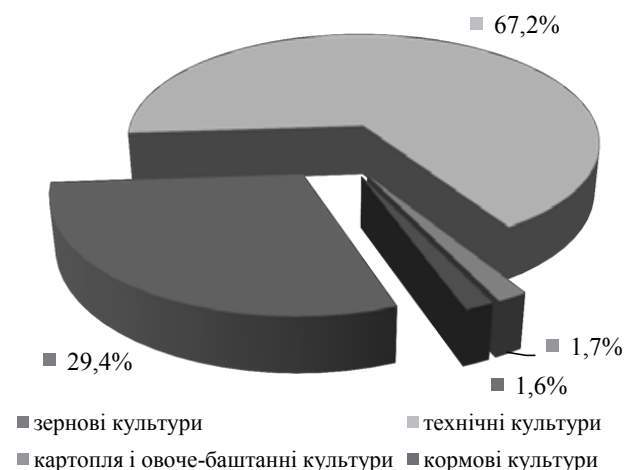

Рис. 1. Питома вага посівних площ сільськогосподарських культур підприємств Бобринецького району, %

Питома вага земель під картоплю, овоче-баштанні і кормові культури в досліджуваному

Таблиця 1

Посівні площі основних сільськогосподарських культур Бобринецького району і Кіровоградської області, тис. га

	Уся посівна площа	У тому числі			
		Зернові культури	Технічні культури	Картопля і овоче-баштанні культури	Кормові культури
Кіровоградська область	1672,7	863,8	697,3	60,4	51,2
Бобринецький район	110,1	32,4	74,0	1,9	1,8
Частка посівних земель Бобринецького району у структурі Кіровоградської області, %	6,6	3,8	10,6	3,1	3,5

Джерело: дані Держкомстату Кіровоградської області

Таблиця 2

Дохід (виручка) від реалізації продукції підприємствами Бобринецького району і Кіровоградської області, млн. грн.

Район	Роки			
	2010	2012	2013	2014
Кіровоградська область	8505,1	10542,3	8963,9	11462,0
Бобринецький район	460,8	535,5	412,2	591,6
Частка Бобринецького району у структурі доходів Кіровоградської області від реалізації сільськогосподарської продукції, %	5,4	5,1	4,6	5,2

Джерело: дані Держкомстату Кіровоградської області

районі незначна як на районному, так і на обласному рівнях.

Управлінська діяльність відбивається у загальних результатах діяльності (виручки, рентабельності, прибутковості) кожного окремого господарства, на основі чого й можна зробити висновок про ефективність чи неефективність системи управління. У таблиці 2 проаналізуємо частку виручки від реалізації продукції сільського господарства Бобринецького району у загальному доході Кіровоградської області.

На рисунку 2 графічно представимо порівняння наведених у таблиці 2 даних.

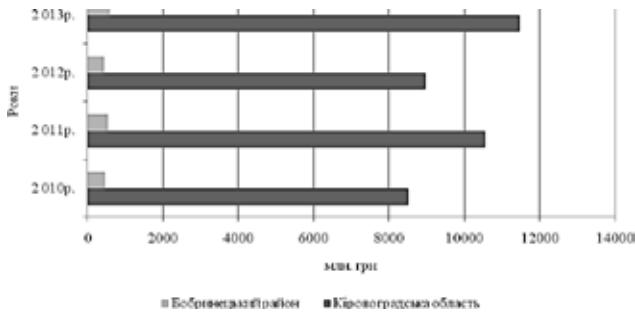

Рис. 2. Дохід (виручка) від реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами Бобринецького району і Кіровоградської області в динаміці, млн. грн.

За наведеними показниками у таблиці 2 і рисунку 2 можемо зазначити, що виручка Бобринецького району у структурі доходів від реалізації продукції сільського господарства Кіровоградської області в середньому не перевищує 5,1%. В 2013 р. даний показник складав тільки 4,6% за рахунок суттєвого недобору врожаю через складні кліматичні умови, коли частина озимих культур вимерзла, а ярві культури влітку загинули від спеки.

Крім кількісних показників організації діяльності аграрного сектору Бобринецького району, проаналізуємо якісні показники, які визначають ефективність роботи цього виду економічної діяльності і завжди залишаються актуальним питанням.

Узагальнюючим показником економічної ефективності сільськогосподарських підприємств є показник рентабельності. Рентабельність означає доходність, прибутковість підприємства. У загальному вигляді її розраховують шляхом співставлення валового доходу або прибутку з витратами або ресурсами, що використовуються для його отримання. Коли йдеться про рентабельність підприємства, це означає, що в ньому не лише відшкодовують витрати, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, але й отримують певний прибуток. А це сприяє подальшому розвитку як окремого підприємства, так і економіки в цілому та підвищенню благополуччя громадян [6].

Порівняємо рівень рентабельності продукції сільського господарства по області та районі (табл. 3).

Таблиця 3
Рівень рентабельності (збитковості) продукції сільськогосподарських підприємств Бобринецького району і Кіровоградської області в динаміці, %

	Роки					
	2000	2005	2010	2012	2013	2014
Кіровоградська область	1,1	12,6	40,7	42,5	33,7	15,2
Бобринецький район	29,3	-0,5	33,6	34,8	36,4	15,9

Джерело: дані Держкомстату Кіровоградської області

Графічно рівень рентабельності продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах Кіровоградської області та Бобринецького району представлено на рис. 3.

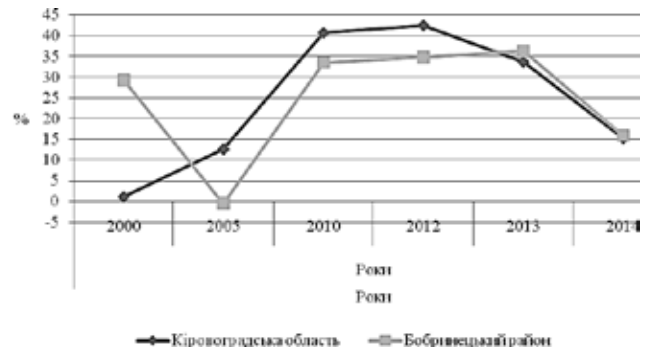

Рис. 3. Рентабельність сільськогосподарської продукції в підприємствах Бобринецького району і Кіровоградської області, %

Проведений аналіз показників рентабельності сільськогосподарської продукції свідчить, що Бобринецький район був одним з прибуткових районів (29,3%) Кіровоградської області, рентабельність продукції сільського господарства якої не перевищувала 1,1%. Проте у 2005 р. район отримав суттєві збитки, тоді як інші райони області були прибутковими.

В наступні періоди, а саме у 2010–2013 рр. ситуація покращилася, випуск і реалізація продукції сільського господарства у Бобринецькому районі приносили прибуток, тобто серед інших районів Кіровоградської області район посідав провідні позиції. Проте у 2014 р. як показники по області, так і району дещо спали, що свідчить про скорочення прибутковості діяльності сільськогосподарських підприємств.

Основними проблемами в діяльності аграрних підприємств Бобринецького району є стан матеріально-технічного забезпечення, фінансування та кліматичні умови. Система управління здатна боротися із першими двома проблемами, оскільки вони відносяться до внутрішніх, а от на кліматичні умови господарства не мають впливу. Можливим шляхом вирішення про-

блеми пристосування до кліматичних умов є висока кваліфікація управлінського персоналу, здатність передбачити майбутнє.

Слід відмітити, що у сучасному динамічному ринковому середовищі діяльність системи управління має бути направлена на формування конкурентоспроможності агропідприємств. На це мають вплив як зовнішні, так і внутрішні чинники. До зовнішнього оточення відносяться вхід, вихід, зв'язок із внутрішнім середовищем. Внутрішнє середовище формується в першу чергу керівним складом, відповідальним за систему управління конкурентоспроможністю.

Висновки. Системне управління діяльністю аграрних підприємств здатне зберегти стимули до підвищення ефективності виробництва; нарощувати конкурентоспроможність продукції та підприємств; стимулювати реінвестування додаткового доходу в аграрне виробництво; посилити стимули до модернізації галузі загалом.

Шляхи вдосконалення системи управління агропромисловим виробництвом дуже різні. У цьому необхідно враховувати розмаїття чинників, як внутрішніх, так і зовнішніх, які впливають на виробництво.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Беседін М.О. Основи менеджменту: оцінно-ситуаційний підхід (модульний варіант): [підручник] / М.О. Беседін, В.М. Нагаєв. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 496 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: [навч. посіб.] / І.М. Бойчик [та ін.]. – К.: Каравела, 2001. – 124 с.
3. Завадський Й.С. Менеджмент: Management / Й.С. Завадський. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – Т. 1. – 543 с.
4. Навчальний економічний словник-довідник (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка, економічний аналіз, економіка підприємства, менеджмент, маркетинг, фінанси, банки, інвестиції, біржова діяльність): Терміни, поняття, персоналії / Уклад.: В.С. Іфтемчук [та ін.]; за наук. ред. Г.І. Башнянина і В.С. Іфтемчука; 2-ге вид., випр. і доп. – Львів: Магнолія 2006, 2007. – 688 с.
5. Перебийніс В.І. Удосконалення системи управління сільськогосподарським підприємством у ринкових умовах / В.І. Перебийніс // Економіка АПК. – 2009. – № 7. – С. 17–23.
6. Слинчук К.П. Наукові основи формування системи управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств / К.П. Слинчук // Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького. – 2012. – № 1 (51). – Т. 14. – Ч. 2. – С. 261–268.
7. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: [підручник] / З.Є. Шершньова; 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 489–490.